

วิธีวิจัยสนามและผลการวิจัย

ในการศึกษาเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนมาก วิธีการวิจัยที่เหมาะสมสำหรับการศึกษานี้จึงเลือกใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ซึ่งอาศัยการเก็บข้อมูลตามสัดส่วนของประชากรวิจัยเพื่อใช้เป็นตัวแทนของการวิจัยนี้ โดยมีกำหนดกลุ่มประชากร และขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย ดังนี้ คือ

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

สำหรับการศึกษาเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประชากรวิจัยคือ ประชาชนผู้มาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 ซึ่งเฉพาะขอบเขตของงานวิจัยนี้จะเจาะจงเลือกอำเภอเมืองนครราชสีมาเป็นพื้นที่ได้รับเลือกเป็นตัวอย่างประชากร ทั้งนี้เพราะ มีสภาพความแตกต่างทางสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของประชากรวิจัยที่เด่นชัด แต่เนื่องจากประชากรวิจัยในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา มีจำนวนทั้งสิ้น 129,236 คน ซึ่งมากเกินไปกว่าที่ผู้วิจัยจะเข้าเป็นประชากรวิจัยทั้งหมดในการเก็บข้อมูล ด้วยข้อจำกัดทั้งงานแ่งของเวลาและงบประมาณ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกทำการสุ่มตัวอย่างประชากร

ในขั้นแรก เมื่อกำหนดพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมาเป็นพื้นที่สำหรับการสุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) แบ่งพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมาออกเป็น 2 กลุ่มพื้นที่ คือ พื้นที่เขตเมืองซึ่งได้แก่พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา และพื้นที่ชนบทซึ่งได้แก่พื้นที่นอกเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา อันเป็นความแตกต่างด้านที่อยู่อาศัยที่ต้องคำนึงถึงในการศึกษานี้

จากนั้น ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างตามกลุ่มบริเวณ (cluster sampling) แบ่งประชากรของทั้ง 2 กลุ่มพื้นที่ ออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ซึ่งในการศึกษานี้แบ่งตามหน่วยเลือกตั้ง

โดยมีข้อสมมุติเบื้องต้นว่าแต่ละกลุ่มย่อยที่แบ่งประชากรมีลักษณะคล้ายกัน แล้วทำการเลือกหน่วยเลือกตั้งตัวอย่างจากหน่วยเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน 20 หน่วยเลือกตั้ง ด้วยวิธีการจับสลากเลือกหน่วยเลือกตั้งตัวอย่างจากหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด แยกเป็นเขตเมือง 10 หน่วยเลือกตั้ง และเขตชนบท 10 หน่วยเลือกตั้ง

ในขั้นตอนสุดท้าย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มธรรมดา (simple random sampling) สุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละหน่วยเลือกตั้งในการสุ่มผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 400 คน กระจายตามหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ ในอัตราส่วน ในเขตเมือง 200 คน และเขตชนบท 200 คน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.1

วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ เบื้องต้นผู้วิจัยใช้การศึกษาข้อมูลเอกสาร อันเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมและประมวลเป็นส่วนของทฤษฎี แนวความคิด ผลงานวิจัย ตลอดจนข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ และผู้วิจัยใช้ศึกษาภาคสนามการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ประกอบกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และทดสอบสมมุติฐานของการศึกษานี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.1 การเลือกประชากรวิจัยและหน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง

เขตพื้นที่	หน่วยเลือกตั้งตัวอย่าง	จำนวนตัวอย่าง
ในเขตเทศบาล	ตำบลในเมือง	1. วัดอีสาน . 20
		2. โรงเรียนเทศบาล 1 (บูรพาวิทยากร) 20
		3. โรงเรียนวัดสระแก้ว 20
		4. วัดพ่าย 20
		5. วัดโพธิ์ 20
		6. ที่ทำการสภาตำบลห้วยทะเล 20
		7. โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา 20
		8. โรงเรียนหนองไผ่ล้อม 20
		9. วัดสวนพริกไทย 20
		10. โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย 20
นอกเขตเทศบาล	ตำบลโคกกรวด	1. บ้านหนองหว้า 20
		2. บ้านโคกกรวด 20
		3. บ้านละลมหม้อ 20
		4. บ้านปริงแมลงวัน 20
		5. บ้านเตื่อ 20
		6. บ้านหนองเบ็ดน้ำ 20
		7. บ้านดอน 20
		8. บ้านหนองรังกา 20
		9. บ้านหนองกุ่ม 20
		10. บ้านโคกเพชร 20
รวม	20 หน่วย	400 คน

เครื่องมือทำชิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือสำคัญทำชิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้ คือ แบบสอบถามซึ่งได้สร้างจากแนวความคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อศึกษานี้ โดยได้จำแนกตัวแปรที่ปรากฏในสมมุติฐานของการวิจัยและทบทวนนิยามปฏิบัติการ (operational definition) กำหนดดัชนีสำหรับตัวแปร เพื่อนำมาสู่การวัดผลการวิจัยในเชิงปริมาณ

แบบสอบถามดังกล่าว ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ แยกออกเป็น 10 คำถามกล่าวคือ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม อันได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้และที่อยู่อาศัย โดยที่

1. เพศ แบ่งออกเป็น 2 เพศ ได้แก่
 - เพศชาย
 - เพศหญิง
2. อายุ แบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่
 - วัยหนุ่มสาว (20-30 ปี)
 - วัยกลางคน (31-50 ปี)
 - วัยสูงอายุ (51 ปีขึ้นไป)
3. การศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่
 - ไม่ได้รับการศึกษา
 - ประถมศึกษา
 - มัธยมศึกษา
 - อุดมศึกษา
4. อาชีพ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มอาชีพ ได้แก่
 - เกษตรกร
 - รับจ้าง กรรมกร
 - ค้าขาย
 - ธุรกิจเอกชน
 - ราชการ รัฐวิสาหกิจ

5. รายได้ แบ่งระดับรายได้ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน
- รายได้ 5,001-10,000 บาท/เดือน
- รายได้ 10,000 บาทขึ้นไป/เดือน

ทั้งนี้การจัดกลุ่มและจัดระดับข้อมูลต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นดังกล่าวเป็นไปเพื่อจะสามารถนำข้อมูลที่ได้รับได้มาศึกษาวิเคราะห์หาการศึกษาที่เท่ากัน

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามที่มุ่งสำรวจเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยแยกออกเป็น 2 ส่วนย่อย คือ ส่วนย่อยแรกเป็นคำถามเกี่ยวกับเหตุผลที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่วนย่อยที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับหลัก หรือข้อพิจารณาที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการเลือกผู้สมัครคนใดเป็นตัวแทน

ทั้งนี้ ลักษณะของแบบสอบถามใช้คำถามที่กำหนดคำตอบ (closed-end question) โดยแบบสอบถามนี้ได้นำไปทำการทดสอบความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูล กล่าวคือ ในการทดสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามนั้นเป็นการทดสอบความสมบูรณ์ในเนื้อหาว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้น สามารถครอบคลุมขอบข่ายตัวแปรที่ถูกกำหนดโดยสมมุติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ สำหรับแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นจากแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าแบบสอบถามที่ได้มีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง จากนั้นเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้ดำเนินการสอบถามไปหาอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตรงตามเนื้อหา ส่วนการทดสอบความน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็น การทดสอบความเที่ยงตรงแม่นยำของ เครื่องมือที่ใช้วัดคือแบบสอบถามว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีคำถามใดที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ชัดเจน กว้าง หรือยากแก่การทำความเข้าใจวิธีการทดสอบความ น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีทดสอบก่อน (pre-test) ก่อนนำไปใช้จริง โดยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มบุคคลตัวอย่างจำนวน 50 คน ทำการตอบแบบสอบถาม ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เข้าใจและตอบคำถามได้ดี จากนั้นผู้วิจัยจึงลงมือทดสอบในพื้นที่จริงที่อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา ในส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดการแจกแบบสอบถามในเขตเมืองและเขตชนบท โดยเมื่อพิจารณาแยกเป็นตำบล ได้แก่ ตำบลในเมือง และตำบลโคกกรวด ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปทั้งหมด 400 ชุด ปรากฏว่า ได้แบบสอบถามที่สามารถใช้ได้กลับคืนมา 388 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97 ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามน่าจะเป็นตัวแทนได้ในระดับหนึ่ง และผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลได้จากแบบสอบถามเป็นข้อมูลหลักสำหรับการวิเคราะห์ และทดสอบสมมติฐานของการศึกษานี้ ส่วนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยได้ตั้งคำถามจากสมมติฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลบางประการเพื่อเสริมข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมโดยแบบสอบถามให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การแปลความหมายและการวิเคราะห์ข้อมูล

การแปลความหมาย และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตลอดจนอิทธิพลของฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อแบบแผนพฤติกรรมดังกล่าว หลังจากที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลภาคสนามเสร็จแล้ว ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามได้นำมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ตามโปรแกรม SPSS/PC+ โดยเลือกใช้เทคนิคทางสถิติประกอบการวิเคราะห์ที่มีความเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายในการนำเสนอข้อมูลเป็นสำคัญ เช่น การแจกแจงความถี่ การหาความสัมพันธ์ในรูปร้อยละ การสร้างตารางไขว้ เป็นต้น

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย จะนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา วิเคราะห์ประกอบตารางข้อมูลและตารางแจกแจงข้อมูลหรือตารางไขว้ โดยการนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการเสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้และที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 เป็นการเสนอผลการวิจัยตามสมมุติฐาน ประกอบด้วยเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองนครราชสีมา และผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมกับเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่อาณาบริเวณกว้างใหญ่และมีประชากรจำนวนมาก เป็นจุดเริ่มและทางผ่านไปสู่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมความเจริญเติบโตทางของภาคนี้ ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ 3 ดังนั้น จังหวัดนครราชสีมาจึงประกอบด้วยประชากรที่มีลักษณะแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างทางสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวตามข้อสันนิษฐานเบื้องต้นที่ว่าความแตกต่างของประชากรทำให้ความรู้สึนึกคิดทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันตามไปด้วย ดังนั้นเบื้องต้นจึงควรที่จะได้ทราบข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ จากการเก็บข้อมูลจากประชากรวิจัยจำนวน 400 ชุด เป็นแบบสอบถามที่ชั่วัดผลได้จำนวน 388 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97 ของกลุ่มตัวอย่าง สามารถจำแนกให้เห็นความแตกต่างทางสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างอันเป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์ในระดับต่อไป ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

	จำแนกตาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	189	48.7
	หญิง	199	51.3
อายุ	วัยหนุ่มสาว	169	43.6
	วัยกลางคน	160	41.2
	วัยสูงอายุ	59	15.2
การศึกษา	ไม่ได้รับการศึกษา	33	8.5
	ประถมศึกษา	165	42.5
	มัธยมศึกษา	129	33.2
	อุดมศึกษา	61	15.7
อาชีพ	เกษตรกร	122	31.4
	รับจ้าง	125	32.2
	ค้าขาย	49	12.6
	ธุรกิจเอกชน	30	7.7
	ราชการ รัฐวิสาหกิจ	62	16.0
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	243	62.6
	5,001-10,000 บาท	114	29.4
	10,000 บาทขึ้นไป	31	8.0

(มีต่อ)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

จำแนกตาม	จำนวน	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย		
เมือง	198	51.0
ชนบท	190	49.0
รวม	388	100

ตามตารางที่ 4.2 จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 388 คน เป็นเพศชาย 189 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 48.7 เพศหญิงจำนวน 199 คน หรือร้อยละ 51.3 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับสัดส่วนของประชากรผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง

ถ้าพิจารณาตามระดับอายุ ส่วนมากเป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในวัยหนุ่มสาว (20-30 ปี) คือ มีจำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมา คือ กลุ่มวัยกลางคน (31-50 ปี) จำนวน 160 คน หรือร้อยละ 41.2 และกลุ่มวัยสูงอายุ (51 ปีขึ้นไป) มีจำนวน 59 คน หรือ ร้อยละ 15.2

ในด้านการศึกษา แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้อ่านออกเขียนได้ คือ มีผู้ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 33 คน หรือร้อยละ 8.5 ถ้าถือว่าผู้ได้รับการศึกษาในระดับประถมเป็นผู้อ่านออกเขียนได้ (การศึกษาภาคบังคับ) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 355 คน หรือร้อยละ 91.5 เป็นผู้ที่จัดอยู่ในกลุ่มดังกล่าว

เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา คือ มีจำนวน 165 คน หรือร้อยละ 42.5 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 129 คน หรือร้อยละ 33.2 และระดับอุดมศึกษา จำนวน 61 คน หรือร้อยละ 15.7 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้รู้หนังสือ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลต่อความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครอง

สำหรับด้านอาชีพ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง คือ มีจำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมา คือ เกษตรกรมีจำนวน 122 คน หรือร้อยละ 31.4 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน และเป็นที่น่าสนใจได้ว่า อาชีพทั้ง 2 มีความเกี่ยวพันกัน กล่าวคือ ในช่วงฤดูกาลเกษตรประชากรจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เมื่อพ้นฤดูกาล เกษตรกรบางส่วนก็จะหันไปประกอบอาชีพรับจ้าง

อาชีพอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 62 คน หรือร้อยละ 16.0 ค้าขายจำนวน 49 คน หรือร้อยละ 12.6 และธุรกิจเอกชน จำนวน 30 คน หรือร้อยละ 7.7

เมื่อพิจารณาในด้านรายได้ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ (5,000 บาทลงมา) จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 62.6 รองลงมาคือ มีรายได้ปานกลาง (5,001-10,000 บาท) จำนวน 114 คน หรือร้อยละ 29.4 และมีรายได้สูง (10,001 บาทขึ้นไป) เพียง 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0

และเมื่อพิจารณาในด้านที่อยู่อาศัย ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเมืองมี 198 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 และเขตชนบท จำนวน 190 คน หรือร้อยละ 49.0 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการศึกษานี้ เป็นเพศชายและหญิงในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุอยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาวถึงวัยกลางคนการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางก่อนไปทางต่ำ (มัธยมศึกษาและประถมศึกษา) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรและรับจ้างรายได้อยู่ในระดับต่ำ (5,000 บาทลงมา) และอาศัยอยู่ในเขตเมืองและชนบทในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน

การแบ่งกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวก็ เพราะจากกรอบการศึกษาวิจัยนี้ตามแนวความคิดตัวแบบทางสังคมวิทยา กล่าวได้ว่า¹ บุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมแตกต่างกันย่อมได้รับประสบการณ์แตกต่างกัน ประสบการณ์สร้างสมลักษณะ เฉพาะตัวของแต่ละคนผสมผสานเข้ากับลักษณะที่ติดตัวมาทางพันธุกรรม กลายเป็นบุคลิกภาพและท่าทีต่อการแสดงออกของบุคคล กล่าวในเชิงสมมติฐานก็คือ บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันมักจะสนองตอบต่อสิ่งเร้าในลักษณะที่ต่างกัน กล่าวในเชิงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็คือ ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันย่อมมีแบบแผนของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงที่ต่างกัน

ปัจจัยที่นำมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบของสถานภาพทางทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในการศึกษาเรื่องนี้ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่อยู่อาศัย โดยที่ปัจจัยสามประการ คือ การศึกษา อาชีพ และรายได้ นั้น มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ผู้มีการศึกษาสูง มักจะมีอาชีพมั่นคง และมีรายไ้มากในตนเองเดียวกันคนที่ครอบครัวมีรายได้ดีก็มักจะมีการศึกษาและอาชีพที่มั่นคงด้วย ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ และที่อยู่อาศัยนั้นต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น ๆ อย่างใกล้ชิดในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง¹

เพศ จากการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไป พบว่า เพศชายมักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง เพราะส่วนใหญ่ชนบธรรมเนียมของประเทศต่าง ๆ เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย เพศชายจึงมักจะผูกพันทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

ด้านอายุ การวิจัยส่วนใหญ่พบว่า อัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นตามลำดับการเพิ่มของอายุ เรื่อยขึ้นไปจนถึงวัยกลางคน แล้วอัตราจะลดต่ำ

การศึกษา ถือว่าเป็นปัจจัยหลักของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยทั่วไป พบว่าพลเมืองที่มีระดับการศึกษาสูงมีอัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าพวกที่มีระดับการศึกษาต่ำ พลเมืองที่มีความรู้ร้น้อยมักจะไม่ได้กังวลว่าการตัดสินใจใดสำคัญหรือไม่สำคัญ มีผลกระทบต่อตัวเขาหรือไม่

ในด้านอาชีพจะมีความสัมพันธ์กับการศึกษา อาชีพของบุคคลเป็นผลมาจากการศึกษาอบรม ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะมีตำแหน่งการงานสูง และอาจส่วนให้การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วย

ในด้านรายได้ เช่นกัน บุคคลที่มีรายได้สูง ซึ่งจะสัมพันธ์กับระดับการศึกษาและอาชีพก็มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้ในระดับต่ำ เพราะผู้มีรายได้สูงมักจะไม่ต้องวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ทำให้มีเวลามาสนใจเรื่องการเมืองได้มากขึ้น

¹พรศักดิ์ พ่องแก้ว และ อุดม พิริยสิงห์, พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต 3 จังหวัดขอนแก่น 18 เมษายน 2526 (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527), หน้า 118-122.

ด้านที่อยู่อาศัย จากการวิจัยพบว่า คนที่อยู่ในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน อาจมีพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไปด้วยคนที่อยู่ในเมืองนั้น โดยทั่วไปมักจะมีการศึกษา อาชีพ และรายได้สูงกว่าคนในชนบท ทั้งยังมีข่าวสารข้อมูลและการสื่อสารทางการเมืองที่แตกต่างจากคนในชนบทอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย

ในการศึกษานี้แบ่งฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และถิ่นที่อยู่อาศัย เพื่อที่จะทราบว่าผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน จะมีเหตุผลไปเลือกตั้ง และกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2. เหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกลไกทางการเมืองที่สำคัญ ที่ได้รับการยอมรับและนำมาปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง ในฐานะที่เป็นกลไกที่จะนำไปสู่การได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชน ที่จะทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชน เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน

ในความเป็นจริงพบว่า การเลือกตั้งยังนำมาซึ่งสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากการเป็นตัวแทน อาทิ เช่น

1. เป็นการเลือกผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง
2. สร้างความชอบธรรมทางการเมืองแก่ผู้ปกครอง
3. เป็น "ห้ามล้อ" ทางการเมือง
4. เป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
5. ลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม
6. ทำให้เกิดบูรณาการทางการเมือง
7. ทำให้เกิดการระดมมวลชนเข้าสู่กระบวนการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตย และทำให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี

อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งจะบรรลุผลปลายทางดังที่กล่าวมา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีความหมายตามนัยของประชาธิปไตย ก็ต่อเมื่อผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งคำนึงถึงผลปลายทางดังกล่าว

เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาการเลือกตั้งในลักษณะดังกล่าว แสดงว่า กลไกการเลือกตั้งจะได้ผลจริงก็ต่อเมื่อประการแรกประชาชนมีความรู้และความเข้าใจ ทราบถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ประการต่อมาประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร และประการสุดท้ายที่สำคัญ คือ ประชาชนจะต้องไปลงคะแนนโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่พึงจะได้ตามความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง และเรียกร้องการทำหน้าที่และบทบาทของผู้แทนในลักษณะดังกล่าวด้วย

นั่นหมายความว่า การเลือกตั้งจะมีความหมายตามนัยของประชาธิปไตย นำมาซึ่งผลปลายทางตามหลักการ ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยเหตุผลในลักษณะดังกล่าว คือ ด้วยความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการเลือกตั้ง ในบทบาทและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร รวมทั้งคำนึงถึงผลประโยชน์ที่พึงจะได้จากการเลือกตั้งด้วย

เมื่อพิจารณาตามแนวความคิดตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์ เหตุผลของการไปลงคะแนนของประชาชนควรจะมีลักษณะ ประการแรก ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะต้องไปลงคะแนนโดยพิจารณาเห็นว่า การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือเพื่อเป้าหมายทางการเมืองซึ่งเป็นไปตามความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง และอีกประการคือ ในการพิจารณาในการใช้สิทธิจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของตน โดยเลือกทางที่จะสอดคล้องหรือเอื้อต่อผลประโยชน์ของตนมากที่สุด

การศึกษานี้กำหนดเป้าหมายเบื้องต้นที่เหตุผลของลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งแยกออกพิจารณาใน 2 ลักษณะ คือ

1. เหตุผลของการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. เหตุผลในการพิจารณาเลือกผู้สมัครคนใดให้เป็นตัวแทน

เหตุผลของการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามหลักการแล้ว เหตุผลของการไปใช้สิทธิควรจะเกิดจากการมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของการเลือกตั้ง พิจารณาเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือที่จะนำมาซึ่งเป้าหมายหรือผลปลายทางการเมือง

ประเด็นแรกที่ควรพิจารณาในหัวข้อเหตุผลของการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ ความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าความสำคัญของการเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไรจึงไปสิทธิเลือกตั้ง

จากการศึกษาของนักรัฐศาสตร์ พบว่า บุคคลมีเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกัน อาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มหนึ่งมุ่งจะเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือตัวบุคคลในการบริหารประเทศและจากความตั้งใจมุ่งมั่นดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดการตัดสินใจด้วยความสำนึกของตนเอง ยิ่งกว่าที่จะตัดสินใจตามคนอื่นหรือเพราะเพื่ออำสสินจ้าง อีกกลุ่มหนึ่งขาดความรู้ในข่าวสารทางการเมืองและความผูกพันทางการเมือง และก็ไปลงคะแนนตามคหัชกรชนของรัฐบาลและ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองรวมทั้งการร้องขอของพรรคพวก เพื่อนฝูง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือเพราะเพื่อตอบแทนการได้รับสิ่งของเงินทอง บางกลุ่มไปเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่พึงกระทำ เป็นต้น กลุ่มแรก ถือได้ว่าเป็นพวกที่ไปลงคะแนนเสียงด้วยความสำนึกของตนเอง และมีลักษณะของลงคะแนนเสียงที่เป็นการเมืองโดยแท้ ส่วน 2 กลุ่มหลัง ไปลงคะแนนเพราะถูกชักชวนหรือถูกระดม การลงคะแนนของคนกลุ่มนี้เป็นการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมยิ่งกว่าจะมีความหมายทางการเมืองเหมือนกลุ่มแรก

ในการศึกษาการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2522 ของสุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ม่องแก้ว ได้ตรวจสอบเหตุผลของผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งว่าเป็นอย่างไร ผลปรากฏว่าผู้ไปเลือกตั้งส่วนใหญ่มั้งที่อยู่ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดลงคะแนนเพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่จะไปเพราะต้องการผลักดันให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนพอใจได้เข้าไปบริหารประเทศ และจากการศึกษาการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2526 ของสุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ม่องแก้ว ก็ได้ผลในลักษณะเดียวกัน ผู้ไปลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่หรือไปเพราะความเคยชินมากกว่าไปเพราะต้องการผลักดันให้คนที่ตน

พอใจได้รับเลือกตั้ง การเลือกตั้งของคนไทยยังไม่ใช่กิจกรรม ซึ่งเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรับประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) ของคนไทยมากนัก²

จากการศึกษาเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 13 กันยายน 2535 โดยสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันไป ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 เหตุผลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ลำดับที่	เหตุผลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
1	เป็นการส่งเสริมและสร้างการปกครองระบบประชาธิปไตย	152	39.2
2	เป็นการแสดงซึ่งสิทธิเสรีภาพของแต่ละคน	76	19.2
3	ต้องการให้คนที่ตนพอใจเป็นผู้แทนราษฎร	48	12.4
4	เป็นหน้าที่ของพลเมืองดี	47	12.1
5	ได้รับการชักชวนจากทางราชการ	19	4.9
6	ได้รับการชักชวนจากญาติ พี่น้อง เพื่อน ๆ	12	3.1
7	ต้องการให้พรรคการเมืองที่ตนพอใจเป็นรัฐบาล	12	3.1
8	เห็นคนอื่นไปก็ไปด้วย	10	2.6
9	ได้รับการชักชวนจากหัวหน้าคะแนนหรือผู้สมัคร	8	2.1
10	ได้รับการชักชวนจากผู้ที่เคารพนับถือ	2	0.5
11	ต้องการให้คนที่ตนพอใจเป็นนายกรัฐมนตรี	2	0.5
	รวม	388	100.0

²สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ม่องแก้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 128-135.

จากข้อมูลตามตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วย เห็นว่า เป็นการส่งเสริมและสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ 152 คน คิดเป็น ร้อยละ 39.2 รองลงมาเห็นว่าเป็นการแสดงซึ่งสิทธิ เสรีภาพของแต่ละคน 76 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.2 ต้องการให้คนที่ตนพอใจเป็นผู้แทนราษฎร 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.4 และ เห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี 47 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1

จากตารางที่ 4.3 เมื่อนำเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมาจัดกลุ่ม ตามกรอบแนวความคิดที่เข้าในการวิจัย สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นประเพณี เป็นหน้าที่ของพลเมืองดี ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นการส่งเสริมและสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการแสดงซึ่ง สิทธิ เสรีภาพของแต่ละคน และเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่เหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเกิดจากการมีสำนึก ประกอบด้วย เหตุผลที่ไปเลือกตั้งด้วยการให้คนที่ตนพอใจเป็นผู้แทนราษฎรเป็นนายกรัฐมนตรี และให้พรรคการเมืองที่ตนพอใจเป็นรัฐบาล

และกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มที่เหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเกิดจากการ ถูกกระดม ประกอบด้วย กลุ่มที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยได้รับการชักชวนจากทางราชการ จากญาติพี่น้อง เพื่อน ๆ จากหัวหน้าคะแนนหรือผู้สมัคร จากผู้ที่เคารพนับถือ ตลอดจนเห็นคนอื่นไป ก็ไปด้วย

และเมื่อจัดกลุ่มของเหตุผลลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามกรอบแนวความคิด 3 กลุ่ม ใหญ่ ปรากฏดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 กลุ่มของเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ลำดับที่	เหตุผลของการไปลงคะแนนเสียง	จำนวน	ร้อยละ
1	เป็นประเพณี เป็นหน้าที่ของพลเมืองดี	285	73.5
2	อย่างมีจิตสำนึก	62	16.0
3	ถูกระดม	41	10.5
	รวม	388	100

จากข้อมูลตามตาราง 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 285 คน คิดเป็นร้อยละ 73.5 ไปลงคะแนนเสียงด้วยเห็นว่า เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีเป็นประเพณีของระบอบประชาธิปไตย รองลงมาคือ มีจิตสำนึกเพียง 62 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 และถูกระดม 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปลงคะแนนเสียงเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่พลเมืองดีพึงกระทำยิ่งกว่าที่จะมุ่งเลือกบุคคลเข้าไปก้าหนดนโยบายหรือควบคุมนโยบายของประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีผู้ให้คำตอบในลักษณะดังกล่าวถึงร้อยละ 73.5 ในขณะที่เห็นว่าเป็นการเลือกผู้บริหารเลือกตัวแทน เลือกนโยบายหรือเลือกอย่างมีจิตสำนึกเพียงร้อยละ 16.0 เท่านั้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าอัตราการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนมีความหมายของการเน้น "ปริมาณ" ของการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ยิ่งกว่าจะเน้น "คุณภาพ" ของความสนใจ และสำนึกต่อระบบผู้แทน หรือนโยบายใดนโยบายหนึ่งเป็นพิเศษ และยังมีข้อน่าสังเกตอีกด้วยว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งบางกลุ่มไปลงคะแนนเสียงเพราะถูกระดม ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำให้คุณค่าของการเลือกตั้งตามความหมายของประชาธิปไตยลดน้อยลงไป

ประเด็นต่อมา คือ ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยหลักการแล้วสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมีบทบาทและหน้าที่หลักในด้านนิติบัญญัติ กล่าวคือ ออกกฎหมายและควบคุมดูแลการทำงานของรัฐบาลเป็นตัวแทนของคนทั้งประเทศ

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ กลุ่มตัวอย่างเลือกผู้สมัครคนใดให้เป็นตัวแทนด้วย
 คาดหวังสิ่งใด จากการสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกผู้สมัครเป็นตัวแทนด้วยคาด
 หวังว่า ส.ส. จะพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญ ร้อยละ 42.3 รองลงมาคือ สร้างประโยชน์
 และความเป็นธรรมให้แก่อำเภอสอง ร้อยละ 28.4 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการให้ ส.ส. ช่วย
 เหลือและแก้ไขปัญหาความร้อนของตนมีร้อยละ 18.3 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 11.1 เลือก
 ส.ส. โดยไม่ได้คาดหวังสิ่งใด ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ความคาดหวังที่มีต่อการทำหน้าที่ของ ส.ส.

ลำดับที่	ความคาดหวังที่มีต่อการทำหน้าที่ของ ส.ส.	จำนวน	ร้อยละ
1	ช่วยพัฒนาท้องถิ่นของท่านให้เจริญ	164	42.3
2	สร้างประโยชน์และความเป็นธรรมให้แก่อำเภอสอง	110	28.4
3	ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความร้อนของท่าน	73	18.3
4	ไม่คาดหวังสิ่งใด	43	11.1
	รวม	388	100

ดังนั้น ในประเด็นความรู้ความเข้าใจและความคาดหวังที่มีต่อบทบาทและหน้าที่
 ของ ส.ส. เห็นว่า ส.ส. ควรมีบทบาทและหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาแก่
 ผู้ที่เลือกตน และช่วยพัฒนาสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นที่ตนเป็นตัวแทน มีเพียงบางส่วนที่เห็น
 ว่า ส.ส. มีหน้าที่ออกกฎหมาย และควบคุมรัฐบาลเพื่อสร้างประโยชน์และความเป็นธรรมให้แก่อำเภอสอง
 แก่ส่วนรวม

จากที่กล่าวมา สำหรับเหตุผลของการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อาจสรุป
 ได้ว่า มีแบบแผนของเหตุผลของการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งใน 3 ลักษณะด้วยกันคือ
 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิด้วยเห็นว่า เป็นหน้าที่ของพลเมืองดี หรือเป็นพิธีกรรมของระ
 บอบประชาธิปไตย รองลงมาไปใช้สิทธิด้วยตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการเลือกตั้ง

กล่าวอีกนัยคือ ด้วยจิตสำนึกทางการเมือง และมีบางส่วนที่ไปเลือกตั้งเนื่องจากถูกระดม ส่วนความรู้ความเข้าใจและความคาดหวังที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของ ส.ส. ส่วนใหญ่ มอง บทบาทของ ส.ส.นอกสภา คือช่วยเหลือและแก้ไขพัฒนา และสร้างความเจริญให้แก่ประชาชน และท้องถิ่นที่ตนเป็นตัวแทนมีเพียงบางส่วนเล็กน้อยเท่านั้นที่มองบทบาทของ ส.ส.ในสภา คือ หน้าที่นำออกกฎหมาย และควบคุมการทำงานของรัฐบาล

เหตุผลในการพิจารณาเลือกผู้สมัครคนใดให้เป็นตัวแทน

ในการตัดสินใจเลือกลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตามแนวทางศึกษาตัวแบบเศรษฐศาสตร์ บุคคลจะตัดสินใจเลือกใครเป็นตัวแทน ก็โดยพิจารณาจากผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับ หากเลือกผู้สมัครคนนั้น ๆ เป็นตัวแทน โดยบุคคลจะเลือกผู้สมัครที่เอื้อต่อผลประโยชน์ของตนมากที่สุด ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ภายใต้เป้าหมายทางการเมืองและโดยทั่วไปแล้วบุคคลจะมีผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะต้องใช้บรรทัดฐานที่ต่างกันในการออกเสียงเลือกตั้ง สนับสนุนผู้สมัครแต่ละราย ตามแนวความคิดนี้ บรรทัดฐานที่ใช้ในการพิจารณาคือ นโยบายในการหาเสียงเลือกตั้ง เพราะนโยบายจะเป็นตัวแสดงถึง "ผลประโยชน์" ที่ประชาชนจะได้ หากประชาชนเลือกผู้สมัครคนนั้นเป็นตัวแทน

แต่ในความเป็นจริงพบว่า บางครั้งบุคคลมิได้เลือกโดยเหตุผลลักษณะดังกล่าว หากแต่เลือกเนื่องจากความผูกพันทางการเมือง เช่น ชอบหัวหน้าพรรค ชอบชื่อเสียงพรรค หรือบางคนเลือก เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของตนทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงบางคนลงคะแนนเสียงโดยคำนึงถึงพรรคการเมืองเป็นเกณฑ์ บางคนกลับคำนึงถึงตัวผู้สมัครเป็นเกณฑ์สำคัญ และที่น่าสังเกตเป็นอย่างยิ่งคือบางคนมิได้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง แต่เลือกตามคำแนะนำของคนอื่น

การศึกษาของ พรศักดิ์ ม่องแก้ว ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น เขต 3 เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2536 พบว่า ผู้ลงคะแนนเสียงประมาณ 1 ใน 4 เลือกผู้สมัครโดยคำนึงถึงความนิยมพรรคเป็นหลัก ส่วนอีก 3 ใน 4 เป็นอิทธิพลของคุณสมบัติเฉพาะตัวในด้านต่าง ๆ ของผู้สมัคร เช่น สักยภาพที่จะช่วยเหลือท้องถิ่น ความรู้ความสามารถ

จากการศึกษานี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง คือ ร้อยละ 93.7 ส่วนที่เลือกตามคำแนะนำของคนอื่นหรือไม่ได้ตัดสินใจด้วยตนเองมีเพียงร้อยละ 6.3 เท่านั้น

โดยที่ กลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่เลือกโดยคำนึงถึงตัวผู้สมัครเป็นเกณฑ์สำคัญ คือ ร้อยละ 75.5 โดยแยกเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ ร้อยละ 54.9 เป็นคนที่มีผลงานในอดีตที่ผ่านมาดี ร้อยละ 11.6 และเป็นผู้ที่มีนโยบายของตนเองซึ่งท่านชื่นชอบ เป็นผู้มีชื่อเสียง และเป็นคนรู้จัก มีความสัมพันธ์ ร้อยละ 5.7, 1.8, 1.5 ตามลำดับ

ส่วนที่เลือกโดยคำนึงถึงพรรคเป็นเกณฑ์นั้นมีจำนวนร้อยละ 17.8 แยกเป็นพรรคการเมืองที่มีนโยบายที่พอใจ ร้อยละ 14.9 มีหัวหน้าพรรคที่ชอบ 2.1 และเนื่องจากชื่อเสียงของพรรคเพียงร้อยละ 0.8

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ตัดสินใจโดยตนเอง จำนวนร้อยละ 6.7 นั้น แยกเป็นเลือกตามญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงส่วนใหญ่เลือก ร้อยละ 2.8 เลือกตามคำแนะนำของผู้ที่เชื่อถือ ร้อยละ 2.3 และเลือกเนื่องจากได้รับผลประโยชน์จากการไปใช้สิทธิ ร้อยละ 1.5 รายละเอียดตามตารางที่ 4.7

กล่าวโดยสรุป ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นบ่งชี้ว่า ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่ตัดสินใจงานการเลือกโดยยึดตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ และเกณฑ์พิจารณาที่สำคัญ คือ การเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีบ้างที่เลือกโดยคำนึงถึงพรรคเป็นเกณฑ์โดยส่วนใหญ่ที่คำนึงถึงพรรคจะพิจารณาโยบายของพรรคเป็นเกณฑ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.7 เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้สมัครคนใดเป็นตัวแทน

ลำดับที่	เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้สมัครคนใดเป็นตัวแทน	จำนวน	ร้อยละ
1	เป็นคนรู้จัก มีความสัมพันธ์	6	1.5
2	เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง	7	1.8
3	เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ	213	54.9
4	เป็นคนที่มียผลงานในอดีตที่ผ่านมาดี	45	11.6
5	เป็นผู้ที่มีนโยบายของตนเองที่ท่านชอบ	22	5.7
6	เป็นผู้ที่สังกัดพรรคการเมืองที่มีหัวหน้าพรรคที่ท่านชอบ	8	2.1
7	เป็นผู้ที่สังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายที่ท่านพอใจ	58	14.9
8	เป็นผู้ที่สังกัดพรรคการเมืองที่ท่านเห็นว่ามีชื่อเสียงดี	3	0.8
9	เป็นผู้ที่ได้รับการแนะนำให้เลือกจากผู้ที่ท่านเชื่อถือ	9	2.3
10	เป็นผู้ที่ญาติพี่น้องหรือเพื่อนส่วนใหญ่ออก	11	2.8
11	เป็นผู้ที่หาประโยชน์มากที่สุดแลกเปลี่ยนกับการมาใช้สิทธิของท่าน	6	1.5
	รวม	388	100

จากข้อสรุปดังกล่าว มีประเด็นที่ควรพิจารณาต่อไปอีกว่า เหตุผลของการไปสิทธิเลือกตั้งกับเหตุผลที่เข้าในการพิจารณาเลือกผู้สมัครคนใดเป็นตัวแทนนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างไรหรือไม่ จากการทบทวนตารางไขว้ของข้อมูลทั้ง 2 พบว่า บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงด้วยสถานีงานหน้าที่ส่วนใหญ่อัดตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ ส่วนที่ถูกระดมเลือกโดยยึดตัวบุคคลและจากคำแนะนำให้อัฒตราที่ใกล้เคียงกัน สำหรับผู้ที่ไปลงคะแนนด้วยจิตสำนึกพบว่า ส่วนใหญ่อัดพรรคเป็นเกณฑ์มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ยึดตัวบุคคล รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ไปใช้สิทธิกับเหตุผลในการเลือกตัวแทน

เหตุการณ์ไปใช้สิทธิ	เหตุผลในการเลือกตัวแทน		
	บุคคล	ตามคำแนะนำชักจูง	พรรค
1. หน้าที่ของพลเมืองดี	246 (86.3)	8 (2.8)	31 (10.9)
2. ถูกระดม	24 (58.5)	17 (41.5)	-
3. จิตสำนึก	23 (37.1)	-	38 (61.3)

อีกประเด็นหนึ่งที่ควรพิจารณาคือ ความรู้ความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ของ ส.ส. กับเหตุผลในการเลือกตัวแทน จากการทบทวนตารางไขว้พบว่า บุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจและคาดหวังในบทบาท และหน้าที่ของ ส.ส. ว่าเพื่อแก้ปัญหาให้กับตนส่วนใหญ่เลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ มีบ้างที่เลือกตามคำแนะนำของคนอื่น ๆ ส่วนที่เห็นว่ามีหน้าที่พัฒนาสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น ส่วนใหญ่เลือกโดยคำนึงถึงบุคคลเป็นเกณฑ์ รองลงไปคือตามคำแนะนำ สำหรับที่เป็นว่า ส.ส. มีหน้าที่สร้างประโยชน์และความเป็นธรรมให้แก่สังคม ส่วนใหญ่เลือกโดยคำนึงถึงพรรคเป็นเกณฑ์สำคัญ ส่วนที่ไม่ทราบไม่แน่ใจและไม่ได้คาดหวังในการทำหน้าที่ของ ส.ส. จะเลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลเป็นสำคัญ รองลงมาคือ ตามคำแนะนำ และเป็นที่น่าสนใจกว่าผู้ที่เห็นว่า ส.ส. ควรช่วยเหลือแก้ปัญหาให้กับตนและผู้ที่ไม่ทราบไม่แน่ใจในบทบาทหน้าที่ของ ส.ส. มีได้คำนึงถึงพรรคในการเลือกเลย รายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจและความคาดหวังต่อบทบาท หน้าที่
ของ ส.ส. กับเหตุผลในการเลือกตัวแทน

ความรู้ความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ของ ส.ส. .	เหตุผลในการเลือกตัวแทน		
	บุคคล	แนะนำชักจูง	พรรค
1) ไม้แนใจ ไม้ทราบ	32 (74.4)	11 (25.6)	-
2) แก้ปัญหาให้กับตน	62 (87.3)	9 (12.7)	-
3) พัฒนาท้องถิ่น	153 (93.3)	6 (3.7)	5 (3.0)
4) สร้างประโยชน์และความ เป็นธรรมให้แก่สังคม	46 (41.8)	-	64 (58.2)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า บุคคลที่ไปเลือกตั้งด้วยเหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีจะตัดสินใจเลือกโดยพิจารณาบุคคลเป็นเกณฑ์ ซึ่งเช่นเดียวกันกับบุคคลที่ไปเลือกโดยดูกระดม ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ไปเลือกตั้งโดยจิตสำนึกมีแนวโน้มที่จะยึดพรรคเป็นเกณฑ์

จากที่กล่าวมาแล้ว พอจะสรุปเกี่ยวกับเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองนครราชสีมา ได้ว่า

ประเด็นแรก เหตุผลของการไปใช้สิทธิ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างไปเลือกตั้งด้วยเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี หรือเป็นพิธีกรรมของระบอบประชาธิปไตยมีบางส่วนไปเลือกตั้งด้วยจิตสำนึก คือ ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของการเลือกตั้ง ตลอดจนมุ่งหวังผลทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นจากการไปใช้สิทธิของตน และมีบางส่วนเพียงเล็กน้อยที่ไปเลือกตั้งเนื่องจากดูกระดม

ประเด็นที่ 2 ความรู้ความเข้าใจและความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ของ ส.ส. ส่วนใหญ่มองบทบาทของ ส.ส. นอกสภาคือเป็นผู้ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ผู้เลือกตั้ง และการช่วยสร้างความเจริญ พัฒนาท้องถิ่น เขตเลือกตั้งที่ตนเป็นตัวแทน มีบางส่วนไม่มากนักที่มองบทบาทของ ส.ส. ในสภาคือมีหน้าที่ออกกฎหมายและควบคุมรัฐบาลเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมโดยรวม

ประเด็นต่อมา เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกคราห์เป็นตัวแทน พบว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างตัดสินใจด้วยตนเองโดยยึดตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้พิจารณาว่าเป็นคนดีมีความรู้ ความสามารถ เป็นสำคัญ มีบางส่วนที่ยึดพรรคเป็นเกณฑ์ ซึ่งเกณฑ์เกี่ยวกับพรรคที่ใช้พิจารณา เป็นสำคัญคือนโยบายของพรรค โดยพบว่า บุคคลที่ไปเลือกตั้งด้วยเหตุผลของพิธีกรรมในระบอบประชาธิปไตยจะยึดบุคคลเป็นเกณฑ์ ส่วนที่ไปเลือกตั้งเนื่องจากถูกระดมจะเลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลเท่า ๆ กับการแนะนำชักจูง ส่วนบุคคลที่ไปเลือกตั้งโดยจิตสำนึกมีแนวโน้มที่จะยึดพรรคเป็นเกณฑ์

ส่วนประเด็นสุดท้าย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเหตุผลของการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกับเหตุผลในการพิจารณาเลือกคราห์เป็นตัวแทน พบว่า กลุ่มที่เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นพิธีกรรม หรือหน้าที่ที่ควรกระทำมีแนวโน้มที่จะคำนึงถึงตัวบุคคลในการพิจารณาตัดสินใจ ส่วนกลุ่มที่เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือที่มาซึ่งผลประโยชน์ หรือเลือกด้วยจิตสำนึกจะคำนึงถึงพรรคเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินใจและยังพบอีกด้วยว่า กลุ่มที่เห็นว่ ส.ส. มีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือแก้ปัญหาให้กับผู้ที่เป็นตัวแทน และช่วยพัฒนาสร้างความจริงให้กับท้องถิ่น เขตที่ตนเป็นตัวแทนจะคำนึงถึงตัวบุคคลเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินใจ ในทางตรงกันข้าม กลุ่มที่เห็นว่ ส.ส. มีหน้าที่ในการออกกฎหมายและควบคุมการบริหารองรัฐบาล เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมโดยรวมจะคำนึงถึงพรรคเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินใจ

เป้าหมายอีกประการของการศึกษานี้ คือ อิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อแบบแผนเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ บุคคลที่ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะมีแบบแผนของเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันหรือไม่ มีปัจจัยสำคัญอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนดแบบแผนเหล่านั้น

ตามกรอบแนวทางการศึกษาตัวแบบทางสังคมวิทยา ระบุว่า บุคคลมีความนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางสังคมของตน ดังนั้น บุคคลที่มีฐานะทางสังคมแตกต่างกัน อาจมีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันด้วย โดยย่ำให้เหตุผลว่า³

1. การที่บุคคลมีลักษณะทางสังคมต่างกัน ทำให้เขามีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน อันนำไปสู่ความแตกต่างในพฤติกรรมด้วย การที่คนเรามีประสบการณ์เหมือนกันหรือคล้ายกันย่อมทำให้ บุคคลมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น บุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างเดียวกันอาจมีพฤติกรรมแบบเดียวกันโดยไม่ตั้งใจเลียนแบบกัน ตัวอย่างเช่น ปัจจัยด้านอายุ บุคคลจะไม่ตระหนักถึงปัญหาด้านบ้านนาญ จนกว่าเขาจะมีอายุครบเกษียณ

2. ในบางกรณี ค่านิยมทางวัฒนธรรมในสังคมเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานเฉพาะอย่าง กล่าวคือ บุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างหนึ่งจะต้องมีความสนใจ หรือมีพฤติกรรมอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างอื่น เช่น ความเป็นผู้ชายและผู้หญิง บทสถานในสังคม กำหนดให้ผู้ชายต้องรู้เรื่องการเมือง แต่การเมืองไม่ใช่เรื่องของผู้หญิง เป็นต้น

ในกรณีแรก มีสมมุติฐานอยู่ที่ว่าสิ่งเร้าหรือแรงกระตุ้นที่เป็นเหมือนกัน ทำให้เกิดการตอบสนองที่เหมือนกัน ดังนั้น ผู้ที่มีลักษณะทางสังคมต่างกันจะได้รับสิ่งเร้าต่างกัน ทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรม ส่วนในกรณีหลังบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมต่างกัน บางครั้งก็ได้รับสิ่งเร้าเหมือนกัน แต่บรรทัดฐานของสังคมกำหนดว่าบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างหนึ่งต้องมีพฤติกรรมต่อสิ่งเร้าอย่างหนึ่ง และบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอีกอย่างแม้จะได้รับสิ่งเร้าเดียวกัน ก็จะมีพฤติกรรมอีกอย่าง เพราะเกณฑ์มาตรฐานทางสังคมกำหนดให้เป็นเช่นนั้น

ด้วยเหตุนี้ จึงน่าสนใจที่จะศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อแบบแผนของเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในการศึกษานี้จะได้หยิบยกตัวแปรด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่อยู่อาศัย เพื่อศึกษาดูว่ามีผลต่อแบบแผนของเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่อย่างไร

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่จะนำมาพิจารณา คือ เพศ ในบางประเทศผู้หญิงผู้ชายมีสิทธิทางการเมืองไม่เท่ากัน แต่สำหรับประเทศไทย ทั้งชายและหญิงมีสิทธิลงคะแนนโดยเสมอกันมาตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2476 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบาทของทั้ง 2 เพศแล้ว ผู้ชายมีบทบาททางสังคมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง นอกจากนั้น การอบรมสั่งสอนให้เด็กผู้ชายมีบทบาทอิสระเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กผู้ชายตระหนักถึงการสร้างความสำเร็จในชีวิตในด้านอาชีพการงาน ทำให้ผู้ชายสนใจเรื่องความเป็นไปของสังคมและการเมืองมากกว่าผู้หญิง สิ่งเหล่านี้จะเป็นผลให้ผู้ชายไปลงคะแนนเสียงด้วยเหตุผลเชิงการเมืองหรือด้วยจิตสำนึกมากกว่าเพศหญิง

³Campbell, et al., The American Voter (New York: Wiley, 1960), pp. 250-251.

อายุ ตามข้อสันนิษฐาน บุคคลที่อยู่านวัยผู้ใหญ่เต็มตัวจนกระทั่งถึงวัยกลางคนจะมีความสนใจในความเป็นไปของการเมืองมากกว่าบุคคลในช่วงอื่น ๆ น่าจะเป็นผลให้คนในวัยผู้ใหญ่เต็มตัว จนถึงวัยกลางคนมีแบบแผนของเหตุผลของการลงคะแนนในลักษณะเชิงการเมืองมากกว่าวัยอื่น ๆ

การศึกษา จากการศึกษาวิจัยในประเทศตะวันตก พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความมั่นใจในตัวเองในทางการเมืองสูง มีความสนใจในการเมืองสูง และมีข้อมูลข่าวสารทางการเมือง น่าจะไปลงคะแนนด้วยสำนึกเชิงการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า

อาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาชีพของบุคคลเป็นผลมากจากการศึกษาอบรม อาชีพเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลนั้นจะทำงานอยู่กับกลุ่มใด ประเภทของงานสามารถกำหนดความแตกต่างในระดับความรู้ ความเข้าใจ การมองโลก และพฤติกรรมของบุคคล

รายได้ โดยทั่วไปผู้ที่มีรายได้สูง มักจะมีความสนใจและความมั่นใจทางการเมืองสูง ดังนั้นน่าจะไปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

ปัจจัยที่อยู่อาศัย บุคคลอาศัยอยู่ในชุมชนใดก็จะมีบุคลิกภาพ และมีนิสัยของชุมชนนั้น ๆ เมื่อบุคคลอยู่ต่างชุมชนกันก็就会有ความแตกต่างในทางพฤติกรรมด้วย เหตุผลก็คือสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองกับชนบทแตกต่างกัน พฤติกรรมและความคิดของบุคคลทั้ง 2 ชุมชน จะแตกต่างกันออกไป สำหรับเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นำที่ชุมชนเมืองจะไปลงคะแนนด้วยจิตสำนึกมากกว่าคนในชนบท

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมกับเหตุผลของการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ปัญหาที่น่าสนใจประเด็นแรก คือ ผู้ที่มีความแตกต่างกันทางด้านเศรษฐกิจสังคม มีเหตุผลของการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต่างกันหรือไม่

ตารางที่ 4.10 เหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวนตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

จำนวนตาม	เหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง					
	ประเพณี		ระดม		จิตสำนึก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	149	78.8	23	12.2	17	9.0
หญิง	136	68.3	18	9.0	45	22.6
อายุ						
20-30 ปี	137	81.1	12	7.1	20	11.8
31-50 ปี	106	66.3	15	9.4	39	24.4
51 ปีขึ้นไป	42	7.2	14	23.7	3	5.1
การศึกษา						
ไม่ได้รับการศึกษา	26	78.8	7	21.2	-	-
ประถมศึกษา	120	72.7	34	20.6	11	6.7
มัธยมศึกษา	106	82.2	-	-	23	17.8
อุดมศึกษา	33	54.1	-	-	28	45.9
อาชีพ						
เกษตรกร	90	73.8	29	23.8	3	2.5
รับจ้าง	105	84.0	9	7.2	11	8.8
ค้าขาย	37	75.5	3	6.1	9	18.4
ธุรกิจเอกชน	19	63.3	-	-	11	36.7
รับราชการ	34	54.8	-	-	28	45.2

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

จำนวนตาม	เหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง					
	ประเพณี		ระดม		จิตสำนึก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้						
ต่ำกว่า 5,000	195	80.2	39	16.0	9	3.7
5,001-10,000	76	66.7	2	1.8	36	31.6
10,001 ขึ้นไป	14	45.2	-	-	17	54.8
ที่อยู่อาศัย						
เมือง	140	70.7	10	5.1	48	24.2
ชนบท	145	76.3	31	16.3	14	7.4
รวม	285	73.6	41	10.6	62	16.0

จากตารางที่ 4.10 จะเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายส่วนใหญ่มิแนวโน้มของการไปลงคะแนนเสียงด้วยเหตุผลเชิงประเพณี คือ ร้อยละ 78.8 รองลงมาคือด้วยเหตุผลจากการถูกระดม ร้อยละ 12.2 และไปลงลงคะแนนด้วยจิตสำนึกเพียง ร้อยละ 9 เท่านั้น ส่วนเพศหญิงพบว่า ส่วนใหญ่ไปลงคะแนนเสียงด้วยเหตุผลเชิงประเพณีเช่นกัน คือร้อยละ 68.3 แต่เหตุผลรองลงมากลับเป็นไปลงคะแนนเสียงด้วยจิตสำนึก และมีถึง ร้อยละ 22.6 ส่วนไปลงคะแนนด้วยถูกระดมมีเพียง ร้อยละ 9.0

ในด้านอายุปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่วัยหนุ่มสาว (20-30 ปี) และวัยกลางคน (31-50 ปี) มีแนวโน้มจะไปเลือกตั้งโดยเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ ด้วยจิตสำนึก และมีบ้างที่ไปลงคะแนนด้วยถูกระดม ส่วนวัยสูงอายุ (51 ปี ขึ้นไป) ปรากฏว่าส่วนใหญ่จะไปลงคะแนนเสียงด้วยถูกระดม รองลงมาเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีและด้วยจิตสำนึกตามลำดับ

การศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่ไปเลือกตั้งด้วยเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี รองลงมาคือถูกระดม เช่นเดียวกันกับระดับประถมศึกษา แต่ระดับประถมศึกษาบางส่วนที่ไปลงคะแนนด้วยจิตสำนึก (ร้อยละ 6.7) ส่วนระดับมัธยมส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.2) ไปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงประเพณี อีกส่วน (ร้อยละ 17.8) ไปลงคะแนนด้วยจิตสำนึกและสำหรับระดับอุดมศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างไปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงประเพณีใกล้เคียงกันด้วยเหตุผลเชิงจิตสำนึก (ร้อยละ 54.1 และ 45.9 ตามลำดับ) สำหรับประเด็นด้านการศึกษามีข้อที่น่าสนใจเกิดว่า ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น บุคคลจะไปลงคะแนนด้วยเหตุผลถูกระดมน้อยลงและในทางตรงข้ามกลับไปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงจิตสำนึกมากขึ้น

ด้านอาชีพปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพรับราชการ และธุรกิจเอกชนไปเลือกตั้งด้วยเหตุผลเชิงการเมืองคือด้วยจิตสำนึกมากกว่าอาชีพอื่น ๆ (ร้อยละ 45.2 และ 36.7 ตามลำดับ) ในขณะที่อาชีพเกษตรกร รับจ้าง และค้าขายไปเลือกตั้งด้วยเหตุผลเชิงประเพณีเป็นสำคัญ มีข้อที่น่าสนใจเกิดว่าอาชีพที่ได้รับการยอมรับว่ามีฐานะทางสังคมสูงมีแนวโน้มของการไปลงคะแนน ด้วยเหตุผลเชิงการเมืองมากกว่ากลุ่มอาชีพที่มีฐานะทางสังคมต่ำกว่า และในทางตรงกันข้าม อาชีพที่ได้รับการยอมรับว่ามีฐานะต่ำกว่ามีแนวโน้มของการไปลงคะแนนด้วยถูกระดมสูงกว่าอาชีพที่ได้รับการยอมรับว่ามีฐานะทางสังคมสูง ด้านรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำ มีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงประเพณีและด้วยถูกระดมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงกว่า ในทางตรงข้ามกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูง มีแนวโน้มที่จะไปเลือกตั้งด้วยเหตุผลเชิงการเมืองสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำ (ร้อยละ 54.8, 31.6 และ 3.7 ตามลำดับ)

ในด้านที่อยู่อาศัย พบว่า คนที่อยู่ในเมืองและในชนบทไปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงประเพณีในอัตราที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 70.7 และ 76.3) แต่คนในชนบทไปลงคะแนนเสียงด้วยถูกระดมมากกว่าคนในเมือง (ร้อยละ 16.3 และ 5.1) ส่วนการไปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงการเมือง พบว่า คนในเมืองมีแนวโน้มที่จะไปลงด้วยเหตุผลดังกล่าวมากกว่าคนในชนบท (ร้อยละ 24.2 และ 7.4)

จากข้อมูลที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมีแนวโน้มของการไปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงการเมือง หรือด้วยจิตสำนึกมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อตัวแปรทางด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ และในทางตรงกันข้ามกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มี

แนวโน้มของการแปลงคะแนนด้วยเหตุผลเชิงประเพณี และด้วยกฎระดับสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง นั้นหมายความว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน มีแบบแผนของเหตุผลของการแปลงคะแนนด้วยเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันด้วย และปัจจัยสำคัญที่มีผลทำให้เกิดความแตกต่าง คือ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่อยู่อาศัย

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมกับเหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจเลือกผู้แทนประเด็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการศึกษานี้ คือ ผู้ที่มีความแตกต่างกันทางด้านเศรษฐกิจสังคม มีเหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจเลือกตัวแทนต่างกันหรือไม่

จากตารางที่ 4.11 จะเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศแล้ว เพศชายมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยยึดตัวบุคคลมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 81.5 และ 69.8 ตามลำดับ) ในทางตรงกันข้าม เพศหญิงมีแนวโน้มจะตัดสินใจโดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 23.6 และ 11.6) ส่วนการตัดสินใจเลือกตัวแทนเนื่องจากคำแนะนำก็งอยู่ในอัตราใกล้เคียงกัน

ด้านอายุ พบว่า คนวัยหนุ่มสาวเลือกโดยคำนึงตัวบุคคลมากกว่าวัยอื่น ๆ ส่วนคนวัยสูงอายุเลือกโดยคำนึงคำแนะนำก็งมากกว่าวัยอื่น ๆ ส่วนคนวัยกลางคนเลือกโดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าวัยอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.11 เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจเลือกตัวแทนจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

จำแนกตาม	เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจเลือกตัวแทน					
	บุคคล		แนะนำชักจูง		พรรค	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	154	81.5	13	6.9	22	11.6
หญิง	139	69.8	13	6.5	47	23.6
อายุ						
20-30 ปี	130	76.9	8	4.7	31	18.3
31-50 ปี	121	75.6	6	3.8	33	20.6
51 ปีขึ้นไป	42	71.2	12	20.3	5	8.5
การศึกษา						
ไม่ได้รับการศึกษา	27	81.8	6	18.2	-	-
ประถมศึกษา	135	81.8	20	12.1	10	6.1
มัธยมศึกษา	102	79.1	-	-	27	20.9
อุดมศึกษา	29	47.5	-	-	32	52.5
อาชีพ						
เกษตรกร	103	84.4	17	13.9	2	1.6
รับจ้าง	107	85.6	9	7.2	9	7.2
ค้าขาย	40	81.6	-	-	9	18.4
ธุรกิจเอกชน	22	73.3	-	-	8	26.7
รับราชการ	21	33.9	-	-	41	66.1

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

จำแนกตาม	เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจเลือกตัวแทน					
	บุคคล		แนะนำชักจูง		พรรค	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้						
ต่ำกว่า 5,000	209	86.0	26	10.7	8	3.3
5,001-10,000	70	61.4	-	-	44	38.6
10,001 ขึ้นไป	14	45.2	-	-	17	54.8
ที่อยู่อาศัย						
เมือง	140	70.7	8	4.0	50	25.3
ชนบท	153	80.5	18	9.5	19	10.0
รวม	293	75.5	26	6.7	69	17.8

ทางด้านการศึกษา ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษาตัดสินใจ โดยคำนึงถึงตัวบุคคลเป็นหลัก รองลงมาคือประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา เลือกโดยคำนึงพรรคเป็นสำคัญ และมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการศึกษาต่ำลงมา เป็นที่น่าสังเกตว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับแบบแผนของเหตุผลในการพิจารณาเลือกตัวแทน โดยผู้ที่มีการศึกษามีแนวโน้มการตัดสินใจเลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลเป็นสำคัญ ส่วนผู้มีการศึกษาสูงให้ความสำคัญกับพรรคมากกว่าผู้มีการศึกษาในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามก็ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจเลือกเนื่องจากถูกแนะนำหรือชักจูงคือกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และที่ไม่ได้รับการศึกษา

ในด้านอาชีพ ปรากฏว่า สอดคล้องกับการศึกษา กล่าวคือ อาชีพที่ต้องใช้การศึกษาสูง มีแนวโน้มของการเลือกโดยคำนึงถึงพรรคเป็นเกณฑ์ มากกว่าอาชีพที่ใช้การศึกษาระดับต่ำกว่า ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพที่ใช้การศึกษาระดับต่ำมักคำนึงตัวบุคคลเป็นสำคัญ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้การศึกษาสูง

รายได้ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 10,001 ขึ้นไป ส่วนใหญ่นิยมเลือกโดยพิจารณาพรรคเป็นหลัก รองลงมาคือรายได้ 5,001 - 10,000 และ ต่ำกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ (ร้อยละ 54.8, 38.6 และ 3.3) ในทางตรงข้ามกลุ่มรายได้ต่ำเลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่ากลุ่มรายได้สูงกว่า มีข้อน่าสนใจที่พบว่า มีเฉพาะกลุ่มรายได้ต่ำเท่านั้น (ต่ำกว่า 5,000) ที่มีการเลือกโดยคำนึงถึงพรรค

สำหรับที่อยู่อาศัย ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเมืองมีแนวโน้มเลือกโดยยึดพรรคเป็นหลักมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกชานบท และในทางตรงข้ามกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่นอกชานบทมีแนวโน้มเลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลเป็นหลักมากกว่ากลุ่มตัวอย่างในเมือง อย่างไรก็ตามทั้ง 2 กลุ่ม มีแนวโน้มยึดตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเป็นส่วนใหญ่

จากข้อมูลทั้งหมดอาจสรุปได้ว่า โดยทั่วไปกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มจะยึดถือตัวบุคคลเป็นหลักในการพิจารณาเลือกตัวแทน ยกเว้น กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูง และประกอบอาชีพรับราชการเท่านั้น ที่คำนึงถึงพรรคเป็นหลักในการตัดสินใจ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงมีแนวโน้มที่จะยึดถือพรรคเป็นหลักในการตัดสินใจมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ในทางตรงกันข้ามกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีแนวโน้มของการยึดตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับตัวแปรด้าน การศึกษา อาชีพ และรายได้ นั้นหมายความว่า บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันมีแบบแผนของเหตุผลในการพิจารณาเลือกตัวแทนแตกต่างกันด้วย

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษานี้ พบว่า แบบแผนของเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของกลุ่มตัวอย่าง โดยทั่วไปเป็นลักษณะการไปลงคะแนนเสียงด้วยเหตุผลเชิงประเพณีและเห็นว่า ส.ส.ควรมีหน้าที่และบทบาทนอกสภา คือ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับผู้ที่เลือกตน และช่วยเหลือพัฒนาสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของตนเป็นตัวแทน ส่วนแบบแผนของเหตุผลที่เข้าเป็นหลักการพิจารณาตัดสินใจเลือกพบว่าโดยทั่วไป กลุ่มตัวอย่างยึดตัวบุคคลเป็นหลักมากกว่าพรรคการเมือง

ส่วนอิทธิพลของปัจจัยทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อแบบแผนเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่าปัจจัยทุกตัวอันได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่อยู่อาศัย มีผลต่อแบบแผนดังกล่าว uto โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา อาชีพ และ รายได้

อาจกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน มีแบบแผนเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกัน โดยที่บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมีแนวโน้มของเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้วยเหตุผลเชิงการเมืองหรือด้วยจิตสำนึก และมีแนวโน้มจะคำนึงถึงพรรคเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจมากกว่ากลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมีแบบแผนของเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเชิงประเพณี เห็นว่าเป็นหน้าที่ และยึดตัวบุคคลเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ เลือกตัวแทนมากกว่ากลุ่มบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย